

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Onderzoeksrapport Uitvoering Motie#21

Ministerie van Algemene Zaken

Uitgebracht aan:	CIO Rijk
Datum:	4 november 2024
Kenmerk:	2024-0000516184

Inhoud

[Samenvatting](#)

- 1 [Inleiding](#)
 - 1.1 [Aanleiding](#)
 - 1.2 [Doelstelling](#)
 - 1.3 [Afbakening](#)
 - 1.4 [Leeswijzer](#)
- 2 [Aanpak](#)
 - 2.1 [Bevindingen](#)
 - 2.2 [Aandachtspunt](#)
- 3 [Waarborgen inventarisatie en toetsing](#)
 - 3.1 [Bevindingen](#)
 - 3.2 [Aandachtspunt](#)
- 4 [Waarborgen rectificeren of wissen](#)
- 5 [Totstandkoming rapportage](#)
 - 5.1 [Bevindingen](#)
 - 5.2 [Aandachtspunten](#)
- 6 [Lessons learned](#)
- 7 [Verantwoording onderzoek](#)
- 8 [Ondertekening](#)

Samenvatting

Het Ministerie van Algemene Zaken (AZ) heeft opvolging gegeven aan Motie#21 door op departementaal niveau een inventarisatie te coördineren. Hierbij zijn vier directies, een agentschap en een adviescollege aangeschreven. Hieruit werd geconcludeerd AZ geen afkomstgerelateerde indicatoren verwerkt. Toetsing op rechtmatigheid en eigenlijk gebruik, en rectificeren of wissen was daarom niet van toepassing.

Gezien de geringe omvang van het departement, het geringe aantal verwerkingen en de als laag ingeschatte risico's van het departement, is voor een pragmatische invulling van de motie gekozen. Dat wil zeggen dat de strekking van de motie is gevolgd, maar dat er niet meer is ingezet op waarborgen vanwege de bovengenoemde redenen.

Uit dit onderzoek volgen enkele aandachtspunten ten aanzien van de volledigheid en accuraatheid van de uitgevoerde inventarisatie.

Aandachtspunten

- **Er zijn beperkt instructies of definities meegegeven in de uitvraag.** Een mogelijk gevolg hiervan is dat AZ-onderdelen het bereik van de opdracht of definities smaller hebben geïnterpreteerd dan verondersteld in de motie.
- **De beoordeling van de inventarisatie en toetsing is niet vastgelegd.** Binnen AZ is de beoordeling van de inventarisatie en de toetsing uitgevoerd op basis van professional judgement, zonder vastleggingen van uitgangspunten of overwegingen. Dit heeft tot gevolg dat achteraf niet navolgbaar is of de beoordeling op de juiste

wijze heeft plaatsgevonden. Dit is in het bijzonder het geval voor enkele door onderdelen opgegeven afkomstgerelateerde indicatoren waarvan niet herleidbaar is hoe deze zijn beoordeeld.

- **Conclusies ten aanzien van Motie#21 zijn niet gedeeld met de onderdelen voor wederhoor.** Hierdoor kan niet met zekerheid worden gezegd dat er consensus bestaat over de in het eindrapport genoemde (of juist niet opgenomen) verwerkingen.
- **De WRR wordt niet vermeld in het eindrapport.** Deze dienst heeft daarentegen wel deel uitgemaakt van de inventarisatie. Hoewel deze omissie geen impact heeft op de eindconclusies, geeft het rapport hiermee geen volledige weergave van de betrokken AZ-onderdelen.
- **De door AZ gehanteerde definities zijn niet consistent.** De definitie van afkomstgerelateerde gegevens in het rapport is breder dan de definitie die is gecommuniceerd naar de AZ-onderdelen. Hierdoor hadden de betrokkenen onderdelen mogelijk een beperkter beeld van de definitie en bestaat de kans dat hun opgave mogelijk te beperkt is geweest. Uit dit onderzoek volgen hier echter geen aanwijzingen voor.

Inhoud

Samenvatting

- 1 [Inleiding](#)
- 1.1 [Aanleiding](#)
- 1.2 [Doelstelling](#)
- 1.3 [Afbakening](#)
- 1.4 [Leeswijzer](#)
- 2 [Aanpak](#)
- 2.1 [Bevindingen](#)
- 2.2 [Aandachtspunt](#)
- 3 [Waarborgen inventarisatie en toetsing](#)
- 3.1 [Bevindingen](#)
- 3.2 [Aandachtspunt](#)
- 4 [Waarborgen rectificeren of wissen](#)
- 5 [Totstandkoming rapportage](#)
- 5.1 [Bevindingen](#)
- 5.2 [Aandachtspunten](#)
- 6 [Lessons learned](#)
- 7 [Verantwoording onderzoek](#)
- 8 [Ondertekening](#)

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en opdrachtgever

In het debat van 19 januari 2021 over het rapport 'Ongekeerd Onrecht' van de Parlementaire Onderzoekings-commissie Kinderopvangtoeslag is bij motie van het lid Marijnissen (SP) c.s. verzocht om 'voor 1 maart 2021 een voorstel te doen hoe overal binnen overheidsinstellingen vervuilde data, risicomodellen en het gebruik van nationaliteit worden opgeruimd'. Uitvoering van deze motie vond plaats met inachtneming van het verzoek van lid Klaver (GroenLinks) c.s. om hierbij niet alleen te kijken naar nationaliteit, maar ook naar etniciteit en geboorteplaats (hierna te noemen Motie#21). De staatssecretaris van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft in april 2021 de Kamer een voorstel gestuurd voor de uitvoering van Motie#21. Vervolgens heeft elk departement een plan van aanpak en planning opgesteld. De resultaten van de inventarisatie en toets van het gebruik van afkomstgerelateerde indicatoren zijn door de ministeries met de Kamer gedeeld.

De Auditdienst Rijk (ADR) is door de Chief Information Officer (CIO) Rijk gevraagd een externe toets uit te voeren naar de kwaliteit van de uitvoering van Motie#21.

1.2. Doelstelling en onderzoeksvragen

De doelstelling van het onderzoek is om de opdrachtgever inzicht te bieden in hoe de departementen de kwaliteit van de uitvoering van Motie#21 en de uitkomsten in de rapportage procesmatig hebben geborgd, teneinde de departementen in staat te stellen de Kamer daarover te informeren en te bepalen of in de uitvoering en rapportage aanvullingen en/of bijstellingen nodig zijn.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Hoe hebben de departementen de accuraat- en volledigheid van de uitvoering van Motie#21 en de uitkomsten in de rapportage procesmatig geborgd?

De volgende deelvragen zijn geformuleerd:

1. Welke aanpak, uitgangspunten en definitie(s) van afkomstgerelateerde persoonsgegevens en risicomodellen zijn geformuleerd?
2. Welke waarborgen zijn tijdens de uitvoering getroffen voor een accurate en volledige inventarisatie van de gebruikte afkomstgerelateerde persoonsgegevens in risicomodellen en andere gegevensverwerkingen?
3. Welke waarborgen zijn tijdens de uitvoering getroffen voor een accurate en volledige toets op onrechtmatig en oneigenlijk gebruik van de geïnventariseerde afkomstgerelateerde persoonsgegevens in risicomodellen en andere gegevensverwerkingen?
4. Welke waarborgen zijn tijdens de uitvoering getroffen voor het accuraat en volledig rectificeren of wissen van afkomstgerelateerde persoonsgegevens die als onrechtmatig of oneigenlijk zijn beoordeeld?
5. Hoe zijn de uitkomsten van de drie processtappen verwerkt in de rapportages?
6. Wat zijn de lessons learned en eventuele verbetermogelijkheden bij de uitvoering van Motie#21?

Inhoud

Samenvatting

- 1 [Inleiding](#)
- 1.1 [Aanleiding](#)
- 1.2 [Doelstelling](#)
- 1.3 [Afbakening](#)
- 1.4 [Leeswijzer](#)
- 2 [Aanpak](#)
- 2.1 [Bevindingen](#)
- 2.2 [Aandachtspunt](#)
- 3 [Waarborgen inventarisatie en toetsing](#)
- 3.1 [Bevindingen](#)
- 3.2 [Aandachtspunt](#)
- 4 [Waarborgen rectificeren of wissen](#)
- 5 [Totstandkoming rapportage](#)
- 5.1 [Bevindingen](#)
- 5.2 [Aandachtspunten](#)
- 6 [Lessons learned](#)
- 7 [Verantwoording onderzoek](#)
- 8 [Ondertekening](#)

1.3 Afbakening

Het onderzoek richt zich op de drie onderliggende processtappen van de uitvoering zoals beschreven in het voorstel: de inventarisatie en toets van het gebruik van afkomstgerelateerde persoonsgegevens in risicomodellen en andere gegevensverwerkingen en het rectificeren of wissen van persoonsgegevens wanneer onrechtmatig oneigenlijk gebruik blijkt uit de toets. Dit omvat ook het waar nodig informeren van betrokkenen.

De uitvoering van de motie bevat niet alleen het gebruik van afkomstgerelateerde persoonsgegevens als indicator in risicomodellen, maar ook het gebruik hiervan in gegevensverwerkingen in het algemeen. Gegevens over iemands nationaliteit kunnen bijvoorbeeld opgeslagen zijn (gegevensverwerking), maar geen indicator zijn van een risicomodel. Beide soorten gebruik worden in het onderzoek meegenomen.

Het ADR-onderzoek concentreert zich specifiek op de procesmatige waarborgen die zijn getroffen bij de uitvoering van Motie#21. De ADR doet geen inhoudelijk onderzoek naar de mate van accuraatheid en volledigheid van de departementale inventarisatie, toets en rectificatie en het wissen zelf, middels bijvoorbeeld data-analyses in systemen en processen.

Voor elk departement in scope van het onderzoek stellen we een deelrapport op. Dit deelrapport geeft inzicht in de wijze waarop AZ uitvoering aan de motie heeft gegeven. De verschillende deelrapporten zullen uiteindelijk input vormen voor een rode dradenrapportage.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de aanpak van AZ voor het uitvoeren van Motie#21. Vervolgens lichten we in hoofdstuk 3 de waarborgen toe die zijn getroffen voor een volledige en accurate inventarisatie en toets. In hoofdstuk 4 lichten we toe dat het proces van rectificeren of wissen niet van toepassing is voor AZ. Het totstandkomingsproces van de rapportage beschrijven we in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 omvat de lessons learned zoals aangedragen door AZ en hoofdstuk 7 betreft een verantwoording van dit onderzoek.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

2. Aanpak

In dit hoofdstuk gaan wij in op de eerste deelvraag: "Welke aanpak, uitgangspunten en definitie(s) van afkomst-gerelateerde persoonsgegevens en risicomodellen zijn geformuleerd?". Deze deelvraag hebben wij onderzocht aan de hand van een aantal aspecten.

Gevolgd aanpak

Betrokkenen en hun rollen

Doelstelling

Definities

Afbakening

We beschrijven eerst feitelijk en samenvattend wat bij AZ was georganiseerd voor de uitvoering van Motie#21.

Vervolgens geven we een aandachtspunt mee volgend uit onze analyse.

Inhoud

[Samenvatting](#)

- 1 [Inleiding](#)
 - 1.1 [Aanleiding](#)
 - 1.2 [Doelstelling](#)
 - 1.3 [Afbakening](#)
 - 1.4 [Leeswijzer](#)
- 2 [Aanpak](#)
 - 2.1 [Bevindingen](#)
 - 2.2 [Aandachtspunt](#)
- 3 [Waarborgen inventarisatie en toetsing](#)
 - 3.1 [Bevindingen](#)
 - 3.2 [Aandachtspunt](#)
- 4 [Waarborgen rectificeren of wissen](#)
- 5 [Totstandkoming rapportage](#)
 - 5.1 [Bevindingen](#)
 - 5.2 [Aandachtspunten](#)
- 6 [Lessons learned](#)
- 7 [Verantwoording onderzoek](#)
- 8 [Ondertekening](#)

2.1 Bevindingen inzake de aanpak bij AZ

Gevolgte aanpak

In de Kamerbrief van de Staatssecretaris van BZK van 8 april 2021 werd geadviseerd de inventarisatie van afkomstgerelateerde verwerkingen uit te voeren langs drie sporen:

- een juridische analyse van relevante wet- en regelgeving op het beleidsterrein (spoor 1);
- op grond van de juridische analyse een doorlichting van de verwerkingsregisters van persoonsgegevens (spoor 2);
- een actieve zoektocht om binnen de eigen organisatie, processen en systemen in kaart te brengen waar deze indicatoren in risicomodellen worden gebruikt (spoor 3).

Uit het onderzoek volgt dat AZ heeft ingezet op het derde spoor, aangevuld met eigen kennis over het verwerkingsregister. In augustus 2021 heeft de toenmalige Chief Privacy Officer (CPO) / Chief Information Security Officer (CISO; binnen AZ toentertijd een gecombineerde functie) vijf AZ-onderdelen gevraagd informatie aan te leveren over processen waar met afkomstgerelateerde gegevens wordt gewerkt. In november 2021 volgde een aanvullende uitvraag aan het Kabinet Minister President. Een inventarisatie aan de hand van een juridische analyse heeft niet plaatsgevonden.

Vanwege beperkte omvang en risico-inschatting van het departement is –in overleg met het CIO Rijk- gekozen voor een pragmatische benadering. In de uitvraag aan onderdelen zijn daarom beperkt instructies opgenomen. Ook geeft AZ aan niet over een juridische afdeling te beschikken om een eventuele juridische analyse uit te voeren.

Betrokkenen en hun rollen

Motie#21 is binnen AZ door de CIO Office uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de toenmalige CPO/CISO. De CPO/CISO werd hierin ondersteund door twee CIO-adviseurs. Zij waren met name beschikbaar in het natraject vanaf 2022, bij het voorbereiden van stukken voor de Kamer.

De uitvraag voor de inventarisatie is uitgezet richting de diensthoofden, die tevens zitting hebben in de Bestuursraad. De eindverantwoordelijkheid van Motie#21 was belegd bij de directeur Bedrijfsvoering, tevens CIO.

Doelstelling

Conform de Kamerbrief van 21 oktober 2021 heeft de toenmalige CPO/CISO van AZ een plan van aanpak opgesteld. In afwijking van de meeste andere departementen is deze niet gepubliceerd. Uit het plan van aanpak van AZ volgt de volgende doelstelling:

"Het beëindigen van onrechtmatig of oneigenlijk gebruik van afkomstgerelateerde indicatoren bij overheidsinstellingen, het wissen/ rectificeren van de 'vervuilde data' en risicomodellen die uit deze gegevensverwerkingen voortkomen en het proactief informeren van betrokkenen hierover conform de hierboven genoemde brief van 8 april."

Hieruit volgt dat AZ niet uitsluitend naar risicomodellen keek, maar zich richtte op alle gegevensverwerkingen waarin afkomstgerelateerde indicatoren voorkomen.

Inhoud

Samenvatting

- 1 [Inleiding](#)
 - 1.1 [Aanleiding](#)
 - 1.2 [Doelstelling](#)
 - 1.3 [Afbakening](#)
 - 1.4 [Leeswijzer](#)
- 2 [Aanpak](#)
 - 2.1 [Bevindingen](#)
 - 2.2 [Aandachtspunt](#)
- 3 [Waarborgen inventarisatie en toetsing](#)
 - 3.1 [Bevindingen](#)
 - 3.2 [Aandachtspunt](#)
- 4 [Waarborgen rectificeren of wissen](#)
- 5 [Totstandkoming rapportage](#)
 - 5.1 [Bevindingen](#)
 - 5.2 [Aandachtspunten](#)
- 6 [Lessons learned](#)
- 7 [Verantwoording onderzoek](#)
- 8 [Ondertekening](#)

Gehanteerde definities

Voor de definitie van *afkomstgerelateerde indicatoren* is door AZ in de uitvraag enkel naar 'nationaliteit' verwezen. Aanvullend is de kamerbrief van 8 april 2021 als bijlage opgenomen. In deze brief zijn ook de indicatoren 'etniciteit' en 'geboorteplaats' opgenomen. In de concluderende kamerbrief van AZ op 1 juli 2022 wordt wel aandacht besteedt aan de mogelijkheid tot de –onbedoelde– verwerking van etniciteit en/of nationaliteit in burgerbrieven.

Voor het begrip *risicomodel* is eveneens een beperkte definitie meegegeven. In de uitvraag aan onderdelen wordt gevraagd naar 'gegevensverwerkingen', wat impliceert dat gekozen is voor een bredere scope. Bijgevoegde Kamerbrief bevat een verwijzing naar een definitie in *het onderzoek van de Algemene Rekenkamer (AR) 'Aandacht voor Algoritmes'*. Het genoemde AR rapport bevat echter geen definitie van risicomodellen.

Tot slot zijn geen juridische toetsingscriteria gedefinieerd. Gegeven de centraal coördinerende rol van CIO-Office, had de CPO / CISO vooraf al de inschatting gemaakt dat er waarschijnlijk geen afkomstgerelateerde gegevens uit de inventarisatie zouden volgen die getoetst zouden moeten worden.

Bereik van het departementale onderzoek

Voor de bepaling van de scope is volgens betrokkenen uitgegaan van het organogram van AZ. Uit het plan van aanpak volgt welke onderdelen in scope zijn van het project bij AZ:

- Kabinet Minister President (KMP)
- Rijksvoorlichtingsdienst (RVD)
- Dienst Publiek en Communicatie (DPC)
- Directie Bedrijfsvoering (DBV)
- Directie Financiële en economische zaken (DFEZ), waarbij de afdeling Facilitair, Huisvesting en Inkoop (FHI) en Personeel en Organisatie (P&O) omwille van de volledigheid separaat zijn benaderd.

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR; een adviescollege) valt ook onder de verantwoordelijkheid van AZ. Dit dienstonderdeel was in eerste instantie buiten scope gelaten, maar is omwille van de volledigheid toch benaderd voor inventarisatie.

De eveneens onder verantwoordelijkheid van AZ vallende diensten Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) en Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) zijn om overwegingen rakend aan staatsveiligheid niet meegenomen in de scope van het onderzoek.

Inhoud

[Samenvatting](#)

- 1 [Inleiding](#)
 - 1.1 [Aanleiding](#)
 - 1.2 [Doelstelling](#)
 - 1.3 [Afbakening](#)
 - 1.4 [Leeswijzer](#)
- 2 [Aanpak](#)
 - 2.1 [Bevindingen](#)
 - 2.2 [Aandachtspunt](#)
- 3 [Waarborgen inventarisatie en toetsing](#)
 - 3.1 [Bevindingen](#)
 - 3.2 [Aandachtspunt](#)
- 4 [Waarborgen rectificeren of wissen](#)
- 5 [Totstandkoming rapportage](#)
 - 5.1 [Bevindingen](#)
 - 5.2 [Aandachtspunten](#)
- 6 [Lessons learned](#)
- 7 [Verantwoording onderzoek](#)
- 8 [Ondertekening](#)

2.2 Aandachtspunt inzake de aanpak bij AZ

Uit het onderzoek volgt met betrekking tot de aanpak van AZ een aandachtspunt ten aanzien van de volledigheid en accuraatheid van de uitvoering van Motie#21. Deze wordt in het onderstaande toegelicht.

Er zijn beperkt instructies of definities meegegeven in de uitvraag

In de uitvraag aan onderdelen worden definities beperkt tot de indicator "nationaliteit" en wordt minimaal toelichting gegeven op de motie, hoe deze uitgevoerd zou kunnen worden en wat daarbij de verwachtingen qua diepgang zijn. Een mogelijk gevolg hiervan is dat AZ-onderdelen het bereik van de opdracht of definities smaller hebben geïnterpreteerd dan verondersteld in de motie.

Voor wat betreft de definities stellen huidig betrokkenen dat op voorhand duidelijk was dat ethniciteit en geboorteplaats niet in de door AZ gebruikte gegevensverwerkingen worden geregistreerd en dat het daarom niet nodig was deze indicatoren expliciet te benoemen.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

3. Waarborgen voor de inventarisatie en toetsing

In dit hoofdstuk beschrijven we welke waarborgen AZ heeft getroffen voor een accurate en volledige inventarisatie (deelvraag 2) en voor een accurate en volledige toets (deelvraag 3). Voor zowel de inventarisatie als de toets hebben we de volgende aspecten onderzocht:

Monitoring van de inventarisatie en toetsing

Beoordeling van de inventarisatie en toetsing

Aanvullende waarborgen

We beschrijven feitelijk en samenvattend welke waarborgen AZ heeft ingericht voor een volledige, accurate inventarisatie en toetsing.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

3.1 Bevindingen inzake de door AZ getroffen waarborgen voor de inventarisatie en toetsing

Monitoring van de inventarisatie en toetsing

Gezien de geringe omvang van het departement, het geringe aantal verwerkingen en de als laag ingeschatte risico's zijn geen specifieke waarborgen getroffen ten aanzien van de monitoring van de inventarisatie. Alle aangeschreven diensten hebben uiteindelijk tijdig gereageerd op de uitvraag.

Beoordeling van de inventarisatie en toetsing

De toets op de juistheid en volledigheid van de inventarisatie en de beoordeling of sprake is van rechtmatig en eigenlijk gebruik van afkomstgegevens is uitgevoerd door de CPO/CISO. Dit gebeurde op basis van de kennis van het binnen CIO Office centraal beheerde verwerkingsregister en op basis van professional judgement. De aan deze toets ten grondslag liggende uitgangspunten en afwegingen zijn niet vastgelegd.

Aanvullende waarborgen

Bij de uitvraag is de hoogste leiding betrokken

Door de rechtstreekste betrokkenheid van de CPO/CISO bestonden korte lijnen met het Managementteam en de Bestuursraad van AZ. Het verzoek tot inventarisatie aan de betrokken onderdelen werd zodoende ook gericht aan de leiding van de onderdelen. Dit heeft bijgedragen aan de urgentie en verantwoordelijkheid voor volledige aanlevering op het juiste niveau.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

3.2 Aandachtspunt inzake de door AZ getroffen waarborgen voor de inventarisatie en toetsing

Uit het onderzoek volgt met betrekking tot de waarborgen voor de inventarisatie en toetsing een aandachtspunt.

Beoordeling inventarisatie en toetsing niet vastgelegd

Binnen AZ is de beoordeling van de juistheid en volledigheid van de inventarisatie en de toetsing uitgevoerd op basis van professional judgement. Er zijn geen vastleggingen van uitgangspunten of overwegingen ten aanzien van door onderdelen opgegeven verwerkingen. In aanvulling hierop was de CPO/CISO op het moment van beoordelen als enige functionaris betrokken bij de uitvoering van Motie#21. Dit heeft tot gevolg dat achteraf niet navolgbaar is of de beoordeling op de juiste wijze heeft plaatsgevonden.

Dit aandachtspunt wordt benadrukt door het feit dat enkele onderdelen hebben aangegeven afkomstgegevens te verwerken, en het niet herleidbaar is hoe deze zijn beoordeeld. Dit gaat specifiek om verwerkingen in het kader van (website, social media) gebruikersstatistieken, internationale bezoeken en p-gegevens.

In het kader van ons onderzoek geven huidig betrokken functionarissen aan dat zij bovengenoemde verwerkingen zouden beoordelen als rechtmatig en eigenlijk. Naar eigen zeggen betreffen de gebruikersstatistieken geaggregeerde gegevens, de internationale bezoeken incidentele en noodzakelijke verwerkingen, en de p-gegevens verwerkingen conform Rijksbeleid.

In algemene zin geeft het projectteam van AZ aan dat de gekozen aanpak in lijn is met de eerdergenoemde

pragmatische uitvoering, naar eigen zeggen passend bij de beperkte risico's en hoeveelheid verwerkingen bij AZ.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

4. Waarborgen voor het rectificeren of wissen

In een Kamerbrief van 1 juli 2022 informeert de Minister-President, tevens Minister van AZ over de uitkomsten van het onderzoek bij AZ. Samenvattend concludeert AZ dat:

"het ministerie van Algemene Zaken voor de uitvoering van haar taken niet actief informatie van burgers verzamelt zoals nationaliteit, etniciteit en/of geboorteplaats en hier ook geen gebruik van maakt. Ook maakt het ministerie geen gebruik van risicomodellen".

Voorts worden als uitzondering afkomstgegevens in burgerbrieven benoemd:

"Zowel de Dienst Publiek en Communicatie (DPC) als de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) ontvangen gegevens van burgers. Bijvoorbeeld middels burgerbrieven gericht aan de minister-president of via het contactformulier op Rijksoverheid.nl. In deze gegevens kan informatie staan rondom de etniciteit en/of de nationaliteit van de schrijver. Deze informatie wordt volgens de selectielijst van AZ bewaard of vernietigd. De informatie wordt niet gebruikt in risicomodellen noch zijn er processen waarbij op basis van etniciteit en/of de nationaliteit besluiten worden genomen."

Hieruit volgt dat het proces van rectificeren of wissen bij AZ niet van toepassing was.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

5. Totstandkoming rapportage

In dit hoofdstuk behandelen we deelvraag 5 van het onderzoek: “Hoe zijn de uitkomsten van de drie processtappen verwerkt in de rapportage?”. Hierbij richten we ons op de volgende vier onderwerpen:

Totstandkoming en betrokken functionarissen

Consistentie van gehanteerde definities

Consistentie van bereik

Navolgbaarheid van bevindingen

Hoewel AZ er voor heeft gekozen de eindconclusies te publiceren in de vorm van een Kamerbrief, is aanvullend ook een rapportage opgesteld. Deze rapportage zal dienen als het uitgangspunt voor dit hoofdstuk, waarin we feitelijk beschrijven hoe de uitvoering van Motie#21 tot stand is gekomen.

Afsluitend geven we een aandachtspunten mee volgend uit onze analyse.

Inhoud

Samenvatting

- 1 [Inleiding](#)
- 1.1 [Aanleiding](#)
- 1.2 [Doelstelling](#)
- 1.3 [Afbakening](#)
- 1.4 [Leeswijzer](#)
- 2 [Aanpak](#)
- 2.1 [Bevindingen](#)
- 2.2 [Aandachtspunt](#)
- 3 [Waarborgen inventarisatie en toetsing](#)
- 3.1 [Bevindingen](#)
- 3.2 [Aandachtspunt](#)
- 4 [Waarborgen rectificeren of wissen](#)
- 5 [Totstandkoming rapportage](#)
- 5.1 [Bevindingen](#)
- 5.2 [Aandachtspunten](#)
- 6 [Lessons learned](#)
- 7 [Verantwoording onderzoek](#)
- 8 [Ondertekening](#)

5.1 Bevindingen totstandkoming rapportage

Totstandkoming en betrokken functionarissen

De eindrapportage van AZ is opgesteld door de CPO/CISO. Bij de rapportage zijn geen andere functionarissen van AZ betrokken geweest. Ook zijn de conclusies uit het eindrapport voor zover bekend niet inhoudelijk afgestemd met de betrokken onderdelen.

AZ heeft de eindconclusies van de uitvoering van Motie#21 op 1 juli 2022 middels een Kamerbrief met de Tweede Kamer gedeeld. Deze brief is opgesteld door de Raadsadviseur Ministerraad en plv. Hoofd juristen netwerk AZ. De inhoud van deze brief is vooraf afgestemd met de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD). Op 30 juni 2022 heeft het Kabinet van de Minister een notitie gestuurd naar de Minister-President/ Minister van Algemene Zaken met verzoek tot instemming van doorgeleiding van de kamerbrief AZ.

Consistentie van gehanteerde definities

In hoofdstuk 2 is toegelicht dat voor AZ geen nadere begripsduiding volgde uit het plan van aanpak, anders dan een verwijzing naar de brief van de Staatssecretaris van BZK van 8 april 2021. Hoewel in de uitvraag de scope van 'afkomstgerelateerde indicatoren' lijkt te zijn versmald naar enkel 'nationaliteit', wordt in het eindrapport en concluderende Kamerbrief wel aandacht besteedt aan de mogelijkheid tot de –onbedoelde– verwerking van etniciteit en/of nationaliteit in burgerbrieven. Daarmee is het eindrapport conform het plan van aanpak.

Consistentie van het bereik

Alle bij het onderzoek betrokken onderdelen zijn opgenomen in het eindrapport, met uitzondering van de WRR. Dit onderdeel is wel meegenomen in de inventarisatie maar wordt om onbekende redenen niet vermeld in het eindrapport. Overigens leverde de inventarisatie bij dit onderdeel geen resultaten op waardoor deze omissie geen gevolgen heeft gehad voor de eindconclusie.

Navolgbaarheid van bevindingen

De CPO/CISO heeft een dossier bijgehouden tijdens de uitvoering van Motie#21. Daarnaast hebben huidig betrokken functionarissen in het kader van dit onderzoek vastleggingen gezocht en gedeeld met het onderzoeksteam ter onderbouwing van de procesgang van de totstandkoming van het rapport.

Tot slot maakt het eindrapport melding van het feit dat alleen DPC en RVD (incidenteel) afkomstgerelateerde gegevens verwerken. In het geval van DPC wordt dit bevestigd door de door ons onderzochte informatie en documentatie. Ten aanzien van RVD hebben we geen correspondentie ontvangen.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

5.2 Aandachtspunten totstandkoming rapportage

Uit het onderzoek volgen met betrekking tot de aanpak van AZ volgen een aantal aandachtspunten ten aanzien van de volledigheid en accuraatheid van de uitvoering van Motie#21. Deze worden in het onderstaande toegelicht.

Conclusies ten aanzien van Motie#21 zijn niet gedeeld met de onderdelen voor wederhoor

Er heeft geen afstemming plaatsgevonden over de inhoud van conceptrapportage plaatsgevonden met de betrokken onderdelen. Hierdoor kan niet met zekerheid worden gezegd dat er binnen AZ er een gelijk beeld is over de in het eindrapport genoemde (of juist niet opgenomen) verwerkingen.

Dit is in het bijzonder het geval voor de onder H3.2 genoemde opgaven, waarvan niet herleidbaar is hoe deze zijn beoordeeld.

De WRR wordt niet vermeld in het eindrapport

De WRR wordt niet in het eindrapport vermeld terwijl deze dienst wel onderdeel heeft uitgemaakt van de inventarisatie. Hiermee geeft het rapport geen volledige weergave van de betrokken AZ-onderdelen. Omdat bij de WRR geen afkomstgegevens zijn geconstateerd, heeft de omissie geen invloed op de eindconclusies gedeeld in de Kamerbrief.

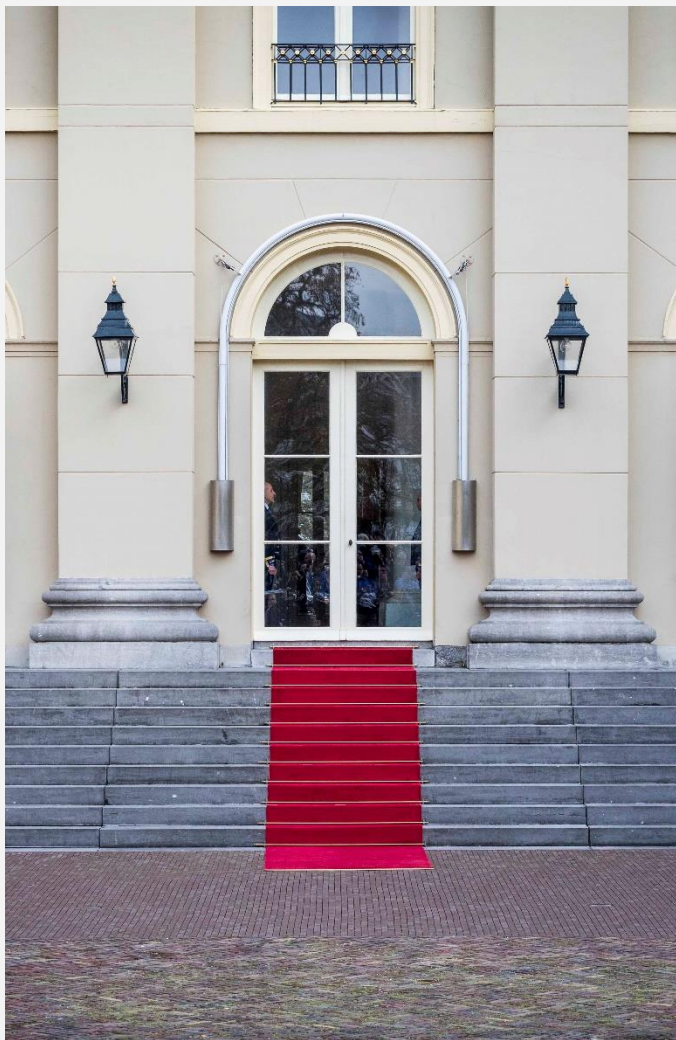
De door AZ gehanteerde definities zijn niet consistent

De definitie van afkomstgerelateerde gegevens in het rapport is breder dan de definitie die is gecommuniceerd naar de AZ-onderdelen. Hierdoor hadden de betrokkenen onderdelen mogelijk een beperkter beeld van de definitie en bestaat de kans dat hun opgave mogelijk te beperkt is geweest. Uit dit onderzoek volgen hier echter geen aanwijzingen voor.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

6. Lessons learned

In dit hoofdstuk komt deelvraag 6 aan de orde: "Wat zijn de *lessons learned* en eventuele verbetermogelijkheden bij de uitvoering van Motie#21?". Het aangedragen punt door AZ beschrijven we hierna. Hoewel deze lesson learned niet louter betrekking heeft op het object van onderzoek, nemen we deze volledigheidshalve wel op.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

'One size fits all' benadering past AZ minder goed

CIO-Rijk (en overige toezichthouders) passen bij rijksbrede onderzoeken of inventarisaties veelal een 'one size fits all' benadering toe die is ingericht op de uniforme inrichting en governance van de departementen. AZ kijkt hier op onderdelen echter vanaf waardoor deze benadering niet één op één toepasbaar is voor AZ. Zo is AZ zowel in personele omvang als wat betreft het aantal (uitvoerings)organisaties een klein departement dat bovendien geen beleidsinhoudelijke (uitvoerings)taken vervult*. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de inrichting maar ook voor de werkwijzen binnen het departement.

Betrokkenen geven aan dat voor dit soort onderzoeken – waar mogelijk – een maatwerkbenadering zou moeten worden toegepast, die meer recht doet aan de (relevante) verschillen tussen departementen en daarmee een minder groot beslag leggen op de schaarse capaciteit. Zo zou ook een meer risicogerichte benadering kunnen worden gehanteerd waarbij alleen of in eerste instantie wordt gekeken naar departementen waar sprake is van een verhoogd risico.

Inhoud

Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

7. Verantwoording onderzoek

Werkzaamheden

Als startpunt van het onderzoek hebben we een kick-off georganiseerd betrokken contactpersonen van AZ. Daarnaast hebben wij middels een prepared by client-lijst documenten opgevraagd bij het CIO office. De documenten zijn geanalyseerd op de genoemde aspecten in dit rapport. Aanvullend is een interview geweest met (huidig) betrokken functionarissen bij de uitvoering van Motie#21 bij AZ, te weten:

- De Chief Information Office (CIO) adviseur
- De Chief Privacy Officer (CPO), voormalig CIO-adviseur
- Unitmanager Compliance en Innovatie en plv. CIO

De CIO-adviseur en (huidig) CPO waren vanaf 2022 direct betrokken bij de uitvoering van Motie#21 gedurende het natraject. De plv. CIO was dat moment nog niet in dienst.

Van de interviews zijn verslagen gemaakt welke in het kader van wederhoor zijn teruggelegd. Verder hebben we vijf onderdelen geselecteerd om na te gaan of hetgeen in de interviews is aangegeven ook is terug te zien in dossierstukken van de onderdelen.

Alle overeengekomen werkzaamheden zoals opgenomen in de opdrachtbevestiging zijn uitgevoerd.

Afbakening en object van onderzoek

Dit (deel)onderzoek richtte zich op de uitvoering van Motie#21 door het ministerie van AZ.

Het object van onderzoek betrof de wijze waarop AZ de kwaliteit van de uitvoering van Motie#21 (inventarisatie,

toets en de rectificatie of het wissen) en de rapportages van de uitkomsten naar de Kamer procesmatig hebben geborgd. Daarbij waren de sturings- en beheersingsmaatregelen die op met name departementaal niveau zijn getroffen relevant.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van het referentiekader zoals geformuleerd in de opdrachtbevestiging. De desbetreffende hoofdstukken zijn ingeleid met de relevante criteria uit dit referentiekader.

Gehanteerde standaard

Deze opdracht is uitgevoerd in overeenstemming met de Internationale Standaarden voor de Beroepsuitoefening van Internal Auditing. Dit onderzoek verschaft geen zekerheid in de vorm van een oordeel of conclusie, omdat het een onderzoeksopdracht betreft en geen controle-, beoordelings- of andere assurance-opdracht. Als hier wel sprake van was geweest, dan zouden we wellicht andere zaken hebben geconstateerd en gerapporteerd.

De opdracht is uitgevoerd conform de algemene uitgangspunten voor de uitoefening van de interne auditfunctie bij de rijkdienst. Daarbij hoort ook een stelsel van kwaliteitsborging. Een onderdeel daarvan is dat er een onafhankelijke kwaliteitstoetsing heeft plaatsgevonden op deze onderzoeksopdracht.

Inhoud

[Samenvatting](#)

- 1 [Inleiding](#)
 - 1.1 [Aanleiding](#)
 - 1.2 [Doelstelling](#)
 - 1.3 [Afbakening](#)
 - 1.4 [Leeswijzer](#)
- 2 [Aanpak](#)
 - 2.1 [Bevindingen](#)
 - 2.2 [Aandachtspunt](#)
- 3 [Waarborgen inventarisatie en toetsing](#)
 - 3.1 [Bevindingen](#)
 - 3.2 [Aandachtspunt](#)
- 4 [Waarborgen rectificeren of wissen](#)
- 5 [Totstandkoming rapportage](#)
 - 5.1 [Bevindingen](#)
 - 5.2 [Aandachtspunten](#)
- 6 [Lessons learned](#)
- 7 [Verantwoording onderzoek](#)
- 8 [Ondertekening](#)

Verspreiding rapport

De opdrachtgever (CIO Rijk) is eigenaar van dit rapport. Dit rapport is primair bestemd voor de opdrachtgever met wie wij deze opdracht zijn overeengekomen. Hoewel het rapport de context van het onderzoek zo goed mogelijk probeert te beschrijven, is het mogelijk dat iemand die de context niet (volledig) kent, de uitkomsten anders interpreteert dan bedoeld.

De ADR is de interne auditdienst van het Rijk. Voor openbaarmaking door het opdrachtgevende ministerie van door de ADR aan dit ministerie uitgebrachte rapporten gelden de voorschriften uit de Wet open overheid. De minister van Financiën stuurt elk halfjaar een overzicht van door de ADR uitgebrachte rapporten naar de Tweede Kamer.

Inhoud

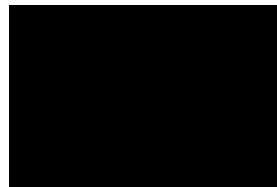
Samenvatting

- 1 Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Doelstelling
 - 1.3 Afbakening
 - 1.4 Leeswijzer
- 2 Aanpak
 - 2.1 Bevindingen
 - 2.2 Aandachtspunt
- 3 Waarborgen inventarisatie en toetsing
 - 3.1 Bevindingen
 - 3.2 Aandachtspunt
- 4 Waarborgen rectificeren of wissen
- 5 Totstandkoming rapportage
 - 5.1 Bevindingen
 - 5.2 Aandachtspunten
- 6 Lessons learned
- 7 Verantwoording onderzoek
- 8 Ondertekening

8. Ondertekening

Den Haag, 4 november 2024

Projectleider

Auditdienst Rijk